ЕБС-ийн багшийн хангамж, чанарыг үнэлэх судалгааны зарим үр дүн

Проф Ч.Пүрэвдорж (МУБИС, БУУТ)
Ph.D Ч.Байгалмаа (МУБИС, БОСС)
Ph.D О.Алтангоо (МУБИС, ФТС)
Мг. Л.Энхбаяр (МУБИС, ГХС)

“Монголын Боловсролын Бодлогын Судалгаа”
ОУ-ын хурлын илтгэл

Улаанбаатар. 2012.10.29

(эх үүсвэр: Статистикийн төв газар, 2011 оны статистикийн мэдээ)

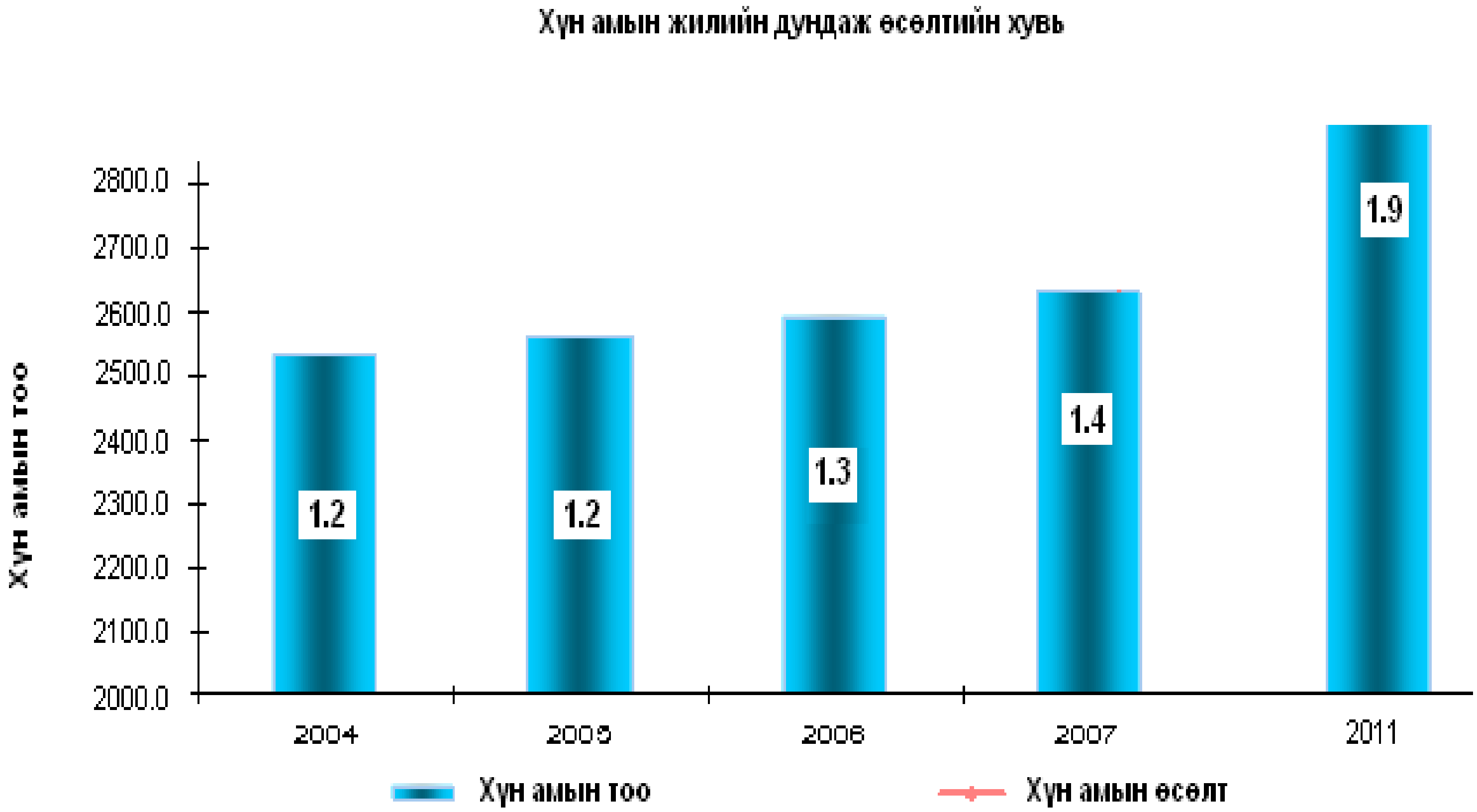

(эх үүсвэр: Статистикийн төв газар, 2012 оны 01 сарын мэдээ)

- ДНБ-ний 4-5%, төсвийн орлогын 17-25% боловсролд зарцуулж, нэг хүнд ноогдох боловсролын зардал тасралтгүй өсч
- Бүх шатны сургуульд 890,6 мянган хүүхэд залуус суралцаж байгаагийн 57,7% буюу 505,4 мянган сурагч ЕБС-д

Бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн боловсролын түвшин,

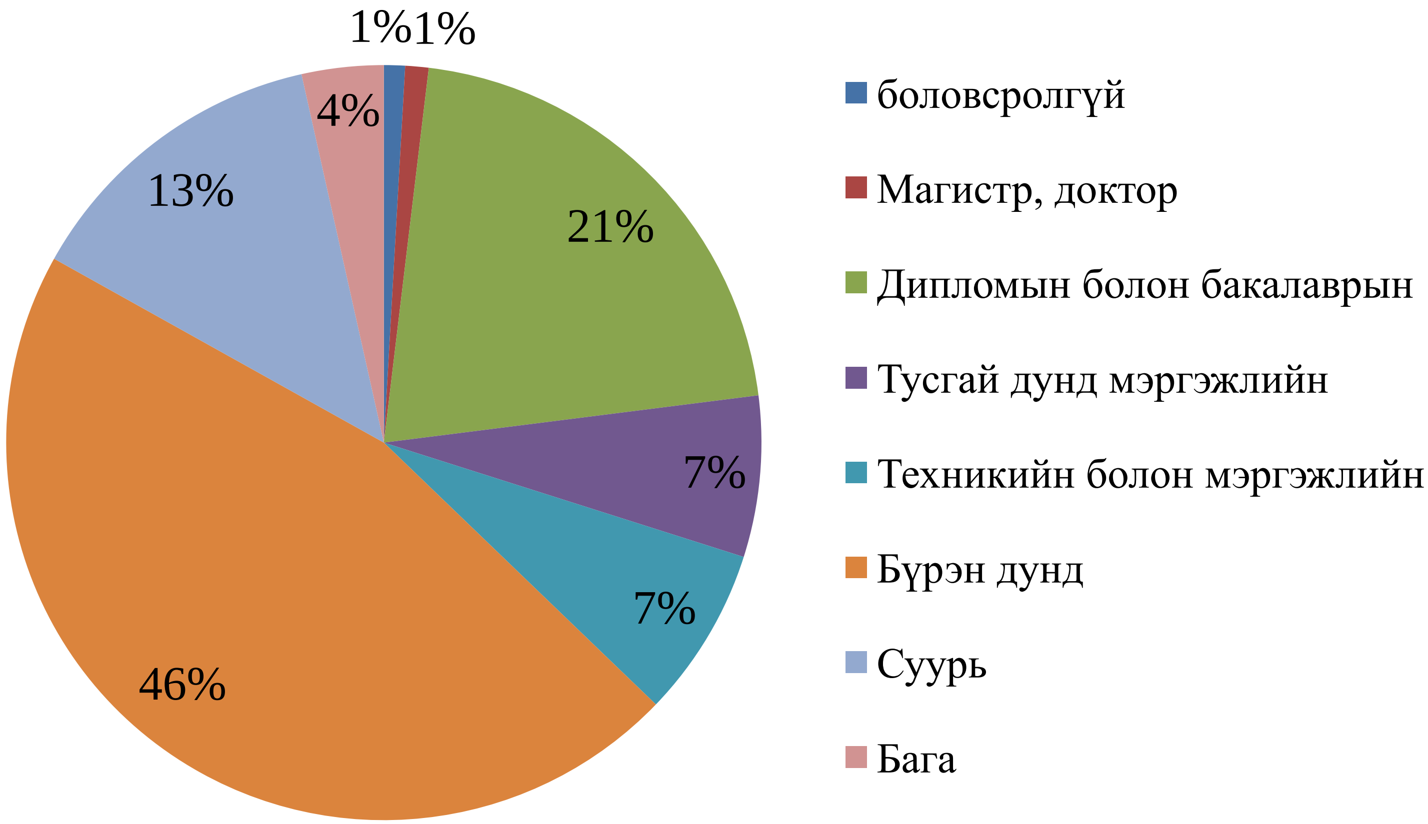

(эх үүсвэр: Статистикийн төв газар, 2011 оны статистикийн мэдээ)

Ì У-ын Áîëîâñðîëûã 2006-2015 îíä õºãæ¿¿ëýõ ìàñòåð òºëºâëºãººíä:

- Бага боловсролыг 100% мэргэжлийн багшаар бүрэн хангах
- Дунд, ахлах ангийн багш нар бүгд мэргэжлийн багш байна

Багшийн тоо

- 1996 îíä 16,1 мянга õ¿ðòýë öººðсөн
- 2011-2012 îíû õèчýýëèéí æèëä 26,4 мянга

Тооны áóóðàëò íü:

- Тухайн үеийн íèéãýì, эдийн засгийн áàéäàë
- Цалин хөлсний хүрэлцээ зэрэг хүчин зүйлс

2011-2012 îíû õèчýýëèéí æèëèéí áàéäëààð багш, бүлэг

- 17591 á¿ëýã, 26492 ¿íäñýí áàãø
- 104 багшийн орон тоо дутуу
- 82% эмэгтэй, 18% эрэгтэй
- Баãø, ñóðàãчèéí õàðüöàà 19.1
- Уг õàðüöàà áàãà àíãèä (I-V àíãè) 28,8 - áàãà áîëîâñðîëын áàãøèéí àчààëàë èõ
- Бүëýã ä¿¿ðãýëòèéí óëñûí äóíäàæ 28,7
- Xîòîä õºäººãèéíõººñ илүү - øèëæèëò õºäºëãººí

Багш нарын насны байдал

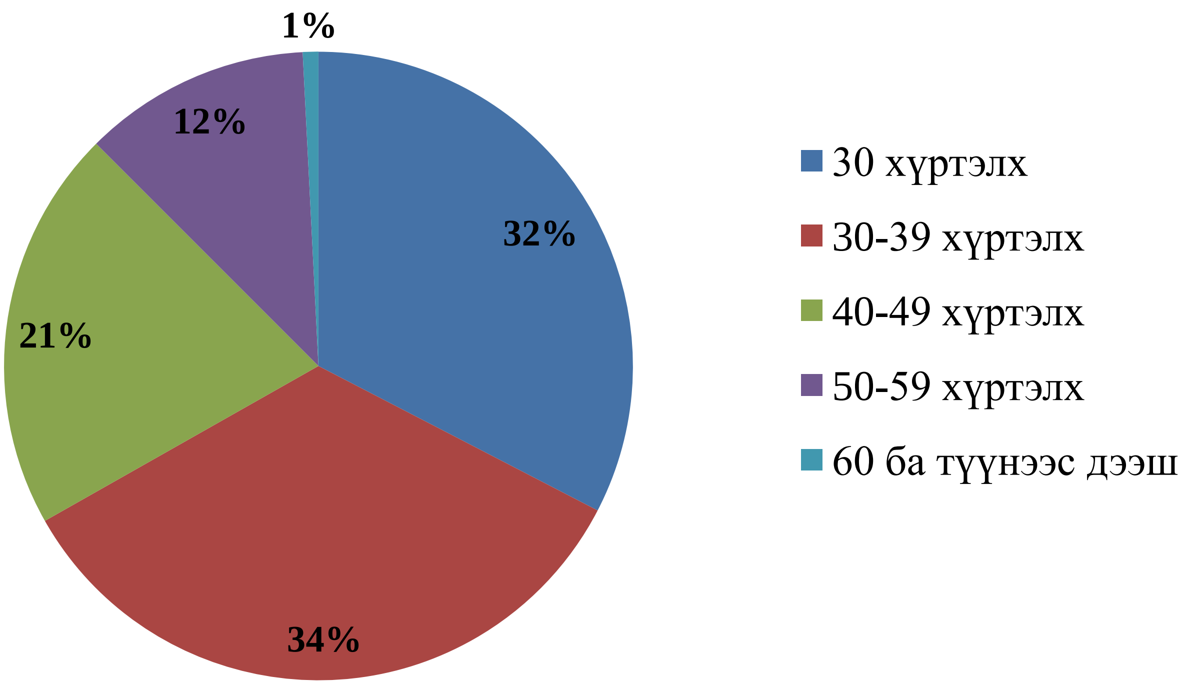

(эх үүсвэр: Боловсролын салбарын 2011-2012 оны хичээлийн жилийн статистикийн мэдээллийн эмхтгэл)

Багшийн ажлын туршлага

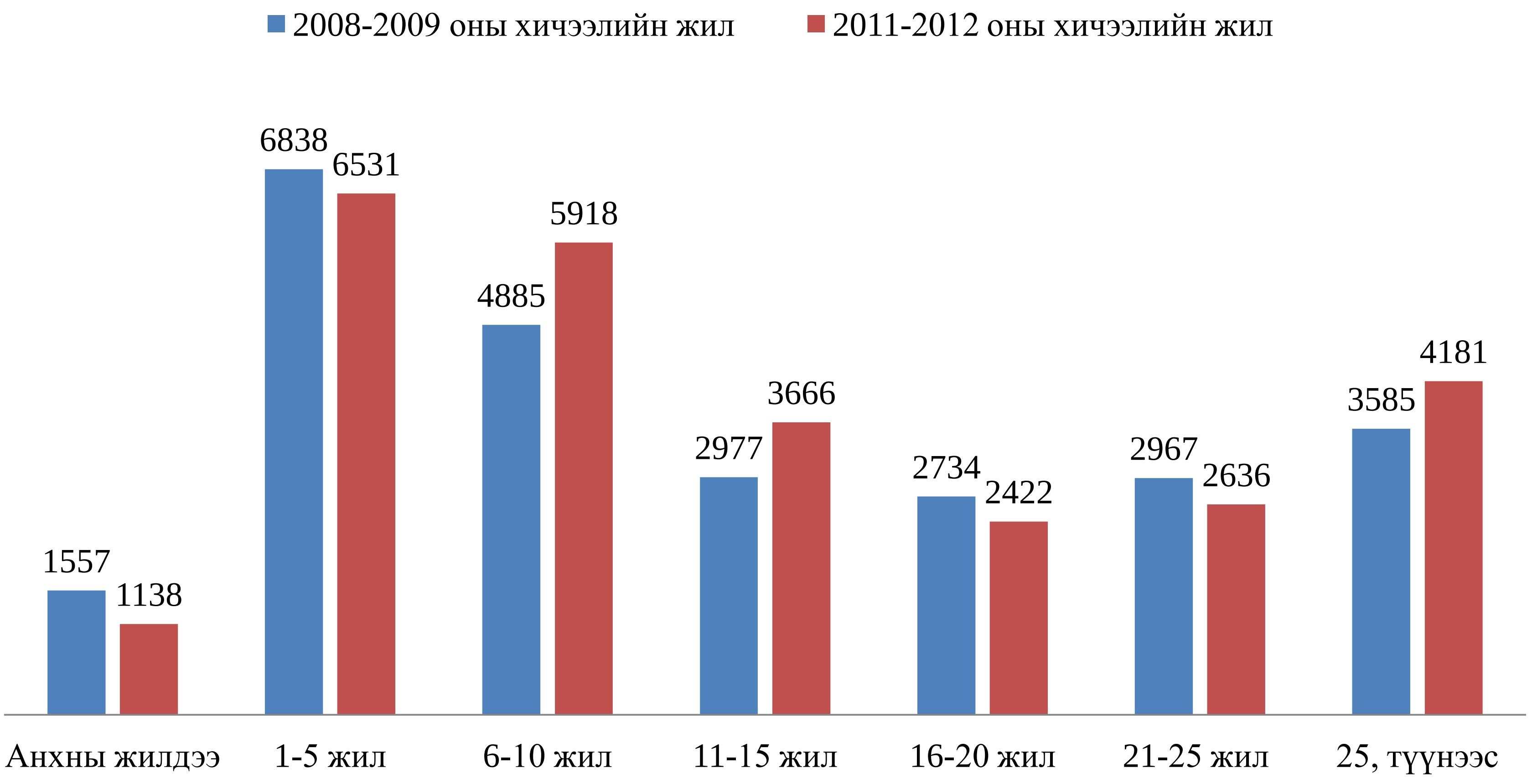

(эх үүсвэр: Боловсролын салбарын 2011-2012 оны хичээлийн жилийн статистикийн мэдээллийн эмхтгэл)

Багш мэргэжлээр суралцагчид:

2010-2011 оны хичээлийн жилийн байдлаар багш мэргэжлээр сургууль төгсөгчид:

- Дипломын боловсрол олох түвшинг 133
- Бакалаврын боловсрол олох түвшинг 5012
- Магистрантурыг 623
- Докторантурыг 7 тус тус дүүргэсэн.

Нийтдээ 5775 хүн багш мэргэжил эзэмшжээ

2011-2012 оны хичээлийн жилд багш мэргэжлээр:

20,6 мянган оюутан суралцаж байхад 104 багш дутуу

Багшийн хангалт

- Багшийн хангалт 99,6%
- Мэргэжлийн багшийн хангалт 99,5%
- Бàãøèéí õàíãàëò òîîíы хувьд áîëîìæийн
- Чàíàð ямар түвшинд байгаа нь òîäîðõîé áóñ
- Цаашдаа болон ойрын 10-15 æèëä ÅÁÑ-èéí áàãøèéí õýðýãöýý õàíãàìæ ÿìàð байх òàëààð тодорхой урьдчилсан мэдээлэл байхгүй

Багшийн хангалтад нөлөөлөх хүчин зүйлс

Хөгжлийн бîäëîãîä òóëãóóðëàñàí õ¿чèí ç¿éëс нөлөөлж байна.

- 12 æèëèéí ñóðãàëòûí 6:3:3 харьцаа бүхий òîãòîëöîî
- øèíýýð íýìýãäñýí бàéãàëèéí óõààíû íýãäìýë õèчýýë, эð¿¿ë ìýíä çýðýã õèчýýëèéг заах áàãøийн àñóóäàë á¿ðýí øèéäýãäýýã¿é

Бàãøèéí ýðýëò, íèéë¿¿ëýëòэä àíõààðал татсан ç¿éëс:

- Óëààíáààòàð õîòîä áàãøèéí õàíãàìæ õ¿ðýëöýýòýé ч õºäºº îðîí íóòàãò äóòàãäàëòàé;
- Áàãø íàðûã õºäºº îðîí íóòàãò òîãòâîð ñóóðьøèëòàé àæèëëóóëàõ;
- Багш мэргэжлээр суралцаж байгаа оюутнуудаас áàãøëàõ õ¿ñýë, ñîíèðõîëòîé îþóòíû òîî тодорхой биш;
- Òºãñºãчдийн чанар;
- Òýòãýâýð ãàðàõ болон шинээр төгсөгчдийн тооны харьцаа алдагдсан

Бàã ø бэлтгэдэг сургууль

Их, дээд сургууль, коллеж 12,

- Их сургууль 7
- Дээд сургууль 3
- Коллеж 2
- Төрийн өмчийн 8
- Хувийн өмчийн сургууль 4
- Хувийн сургуулиуд багш мэргэжлийн анги нээсээр байгаа .

Багш мэргэжлээр суралцагчдын 8О орчим хувь нь эмэгтэйчүүд байгаа нь хүйсийн тэнцвэрт бус байдал үргэлжилсээр байхыг харуулна

Bàã ø áýëòãýõ ñóðãóóëüä áàã ø èéã сонгон шалгаруулаëò:

- Магистр, түүнээс дээш боловсролын зэрэгтэй хүнийг “Багш сонгон шалгаруулах журам”-ын дагуу шалгаруулдаг
- Шалгаруулалтанд бакалаврын голч дүн 2,8-аас, магистрынх 3,О-аас доошгүй үнэлгээтэй хүн орох эрхтэй.
- Мэргэжил, гадаад хэл, комьпютер ашиглах чадвар, боловсрол судлал гэсэн чиглэлүүдээр сонгон шалгаруулалт хийдэг.
- Мэргэжлийн шалгалтанд 9О-ээс, гадаад хэл, комьпютер ашиглах чадварын шалгалтанд тус бүр 75-аас доошгүй, боловсрол судлалын шалгалтанд 8О-аас доошгүй оноо авсан хүнийг багшаар ажиллуулдаг.

Бàãø мэргэжлээр элсэгчид

- Элсэлтийн ерөнхий шалгалтын дээд оноо 8ОО. ЕØ-д өндөр оноо авсан элсэгчид:
    - Ѐнженер,
    - Ý дийн засаг,
    - Á анк санхүү,
    - Êомьпютер програм хангамж,
    - Ó ул уурхай,
    - Î лон улсын харилцаа,
    - Эмч эдгээрт элсэж чадаагүй элсэгчид багш мэргэжлийг сонгодог.
- Багш мэргэжил нь цалин бага, ажлын орчин нөхцөл шуугиантай, ажлын ачаалал их, олон сурагчидтай ажилладаг зэргээс шалтгаалан авъяаслаг сурагчид багшаас өөр мэргэжил сонгож байна.

Бàã ø мэргэжлээр элсэгчид

- Багш бэлтгэх сургуульд элсэгчид 55О оноо авах босготой ч өрсөлдөөн ихтэйгээс 65О орчим оноотой элсэгчид улсын сургуульд, 4ОО-5ОО оноотой элсэгчид хувийн сургуульд элсдэг.
- Багш мэргэжлийг сонгогчид төгсөөд ажлын байртай, ихэвчлэн хөдөө орон нутгийн багш нарын хүүхдүүд эцэг эхийн хүсэлт шахалт, элсэлтийн шалгалтын оноо зэрэг үндэслэлээр сонгоäîг.
- Энэхүү мэргэжлийг өөрийн хүсэл сонирхолоор сонгогчид маш бага хувийг эзэлдэг. Эдгээр байдал нь багшийн нийгмийн үнэлэмж, статус бусад мэргэжлээс харьцангуй доогуур байгаатай холбоотой.

Бàã ø бэлтгэх үйл явц:

- Багш мэргэжлээр бакалаврын түвшинд 4 жил сурч, 1 дүгээр курсдээ ерөнхий суурь, 2-3 дугаар курсдээ багш боловсролын багц, 4 дүгээр курсдээ сонгон мэргэшүүлэх хичээл судалж байна.
- Багшлах дадлагыг 3 дугаар курсдээ 8 долоо хоног, 4 дүгээр курсдээ 4 долоо хоног хийж байгаа ч дадлагын бааз буюу сургуулиудтай хамтран ажиллах орчин сайн бүрдээгүй явдал нь багшлах дадлагыг хэвийн явуулахад хүндрэл учруулдаг.
- Суралцах хугацаандаа Боловсрол судлалыг 6 дугаар улиралд, Заах аргын шалгалтыг 8 дугаар улиралд тус тус буюу 2 удаа шалгалт өгдөг.
- Сургууль төгсөгчдөөс багшлах эрх шаардахгүйгээр ЕБС-д багшаар мэргэжлийн зэрэгтэй, заах аргын ур чадвар сайтай багшид нэг жил дагалдуулан ажиллуулна. Энэ хугацааны багшлах арга барил, ажлын хариуцлага, ёсзүйн талаархи сургуулийн тодорхойлолтыг үндэслэн багшлах эрх олгоно.

Багшийн чанарт холбогдох баримт бичигт шинжилгээ хийв.

- ЕБС-ийн багшийн ажлын байрны тодорхойлолт
- ЕБС, цэцэрлэгийн багшийн ёсзүйн дүрэм
- Багшлах эрх олгох хасах тухай журам
- ЕБС-ийн багшийн ажлыг төлөвлөх, үнэлэх, дүгнэхэд баримтлах чиглэл
- Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөр

Багш нарын боловсролын зэрэг

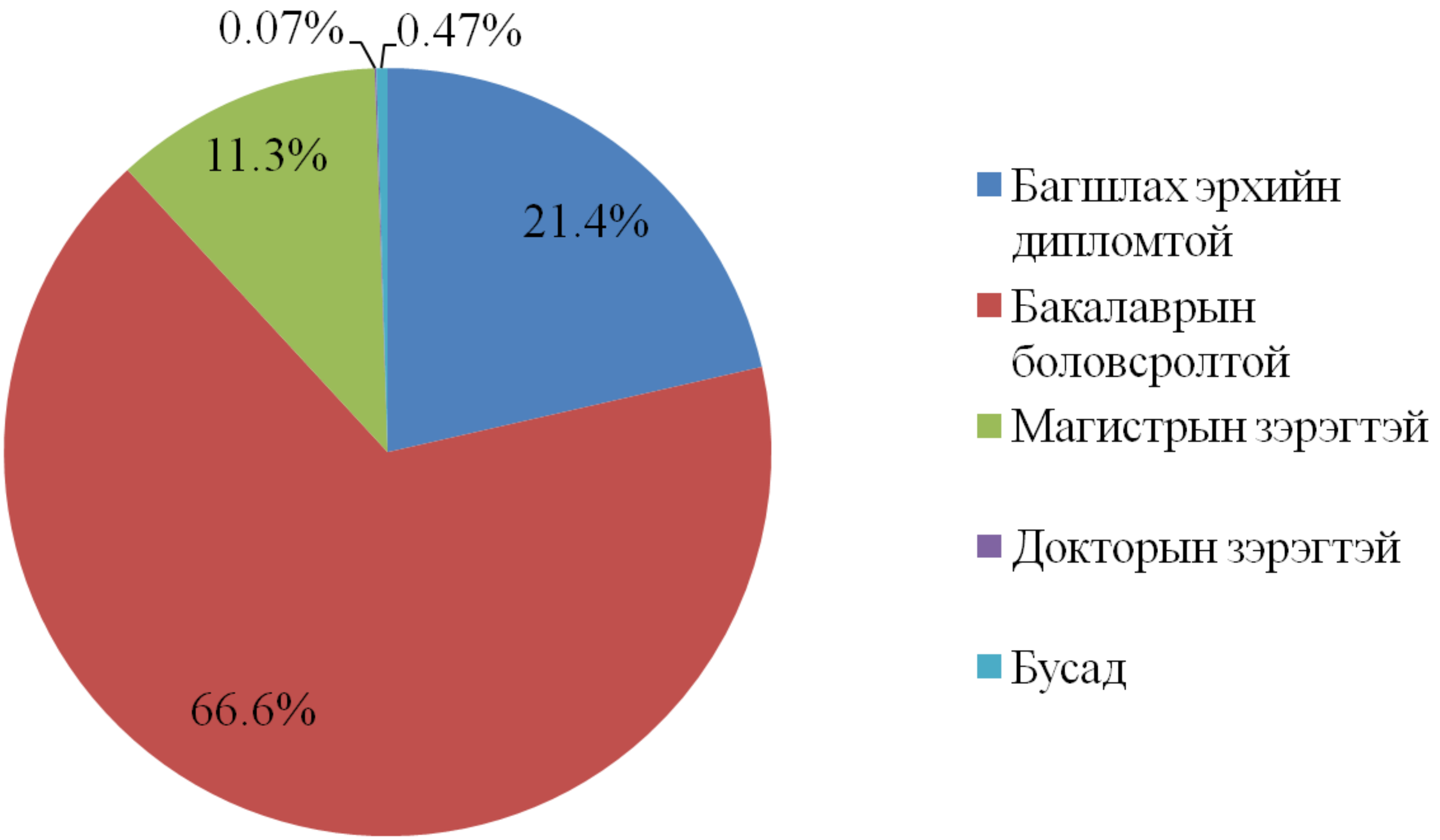

Багшийн мэргэжлийн зэрэг

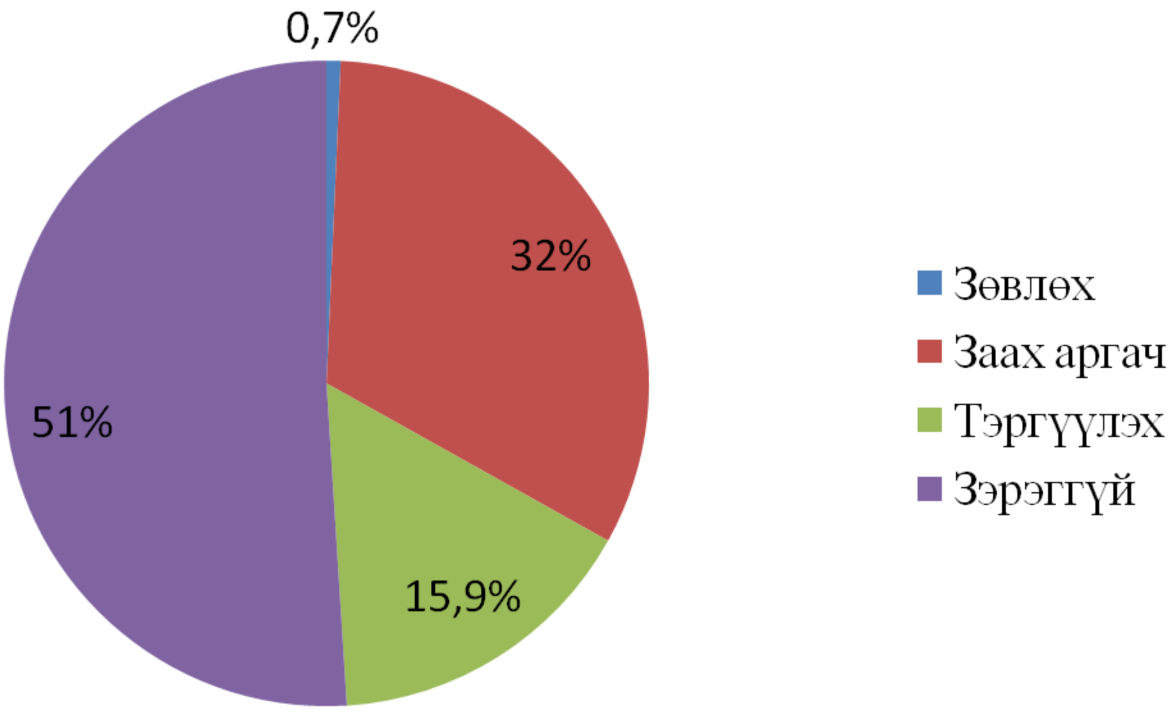

Багш нарын 49% нь мэргэжлийн зэрэгтэй

Багшийн чанарын талаарõè судалгаа:

2OO9 оны 9-1O сард УБ, Орхон, Хэнтий, Төв, Завхан аймгийн ЕБС-ийн 55 захирал, аймаг нийслэлийн БСШУГ-ын 24 мэргэжилтэн, 283 багш, нийт 362 хамрагдсан.

Багш мэргэжлээр төгсөгчдийн чанарыг захирлуудын 61,1%, БСШУГ-ын мэргэжилтнүүдийн 33,3% хангалтгүй гэж үнэлсэн нь багш бэлтгэх ажлыг чанаржуулах шаардлагатайг харуулж байна.

Шинэ залуу багш багшлахад ямар мэдлэг, ур чадвар хангалттай байна вэ?

Захирал, мэргэжилтэн болон багш нарын 71% нь мэргэжлийн мэдлэг хангалттай гэж үзсэн нь юуг? сургалтын агуулга заах зүйлээ мэддэг

Шинэ залуу багш багшлахад ямар мэдлэг, ур чадвар хангалтгүй байна вэ?

Захирал мэргэжилтэн болон багш нарын 72,8% нь заах арга зүй, багш бие хүний төлөвшил дутагдаж байна гэж үзсэн нь Яаж? багшлах/сургах арга барил дутагдаж байдгийг харуулж байна.

Багшийн ажлыг үнэлж дүгнэж буй байдал амьдралд нийцдэг үү?

Удирдлагуудын 77% боломжийн,

Багш нарын 60% нь засч сайжруулах зүйлс бий

Багшийн ажлыг үнэлэхдээ юуг үнэлж байна вэ?

Багш нарын 63,4% бүгдийг нь үнэлдэг

Багшийг үнэлэхдээ мэргэжлийн мэдлэг, заах арга барил, сурагчдын сурлагын амжилт, сурагчидтай ажиллаж буй байдал, бүтээлийн чанар, судалгааны ажил, ангитай ажиллаж буй байдал, хариуцсан үүрэг даалгаврын гүйцэтгэл, харилцаа, багш бие хүний төлөвшил зэргийг нь улирал тутам үнэлж байна.

Áагшийн ажлыí үнэлгээ нь маш өргөн хүрээнд хийгддэг.

Багшийн ажлын үнэлгээ нь тэднийг идэвхжүүлдэг үү?

Багш нарын 45,7%, удирдлагуудын 74% боломжийн гэж үзсэн нь тодорхой хэмжээгээр идэвхжүүлдэг байна.

- Кейс:

  Кабинетаа маш сайн тохижуулахын тулд үзүүлэн самбар зэргийг хийлгэхэд л 1000000 төгрөг болж байна. Үүнийг эцэг эхийн хүчээр хийе гэхэд мөнгө хураасан гээд хэрэгтэн болчих гээд байх юм. Хийхгүй байя гэхээр ажил үнэлж дүгнээд орчин нөхцөлөө сайжруул гээд байх юм. Зовлон ч их л байна. 2009.10.25. Õýíòèé àéìàã áàãø Î

Дүгнэлт

- Манай улсын хүн амын жилийн дундаж өсөлт нэмэгдэж, нийт хүн амын 40 шахам хувийг хүүхэд, залуучууд эзлэх болсон íü áàãà äóíä áîëîâñðîëûí õºãæëèéí íèéãìèéí ñóóðü улам нэмэгдсээр байна.
- Багшийн нийлүүлэлт нэмэгдэж эрэлтээс давж байгаа нь багшийн хүрэлцээ хангамжийн хувьд онцгой тулгамдсан асуудал алга байна. Харин багш нарын хүйсийн харьцаа алдагдджээ.
- Багш бэлтгэх сургууль, багшлах дадлагын бааз ЕБС-иудын хамтын ажиллагааг эрхзүйн хувьд баталгаажуулсан баримт байхгүй.
- Чанартай багшийн шалгуур бүрэн тогтоогүй, тогтсон хэмжүүр байхгүй учраас чанартай багшийн тухай ойлголт харилцан адилгүй бүрхэг байна.
- Багшийн нэр хүнд, үнэлэмж сайнгүй учраас элсэлтийн шалгалтанд өндөр оноотой, авъяас чадвартай хүүхдүүд багш мэргэжлийг сонгодоггүй
- Áàãøèéí àæëûã õýòýðõèé èõ öààñààð ¿íýëäýã íü ñóðãàëòûí öàãààñ õîðîîæ ñóðàãчèäòàé õàìòðàí àæèëëàõ ¿éë àæèëëàãààíä äàðàìò ¿¿ñãýäýã
- Áàãø íàðò õèчýýë ñóðãàëòûí ¿éë àæèëëàãààíû çàðäàë îëãîäîã¿é

Зөвлөмж болгох нь:

- Багшийн эрэлт нийлүүлэлтэд үнэлгээ өгч, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй судалгааны аргачлал боловсруулан багшийн хангамжийн хэтийн төлөвлөгөө боловсруулах
- Багшийн хангамж зохих хэмжээнд байгаа боловч хөдөө орон нутагт ажиллах багш нарыг урамшуулан дэмжиж сонирхол сэдлийг нь төрүүлэх арга хэмжээ авах
- Багш мэргэжлээр элсэгчдийн бэлтгэлийг сайжруулах, авъяас сонирхолтой хүмүүсийг ЕБС-д сурч байх үед нь чиглүүлж дэмжих,
- Багш бэлтгэх сургуулиудыг тусгайлан үзэж төрийн зохицуулалт, дэмжлэгээр хөгжүүлэх
- Багш бэлтгэх сургалтын орчин нөхцөл, дадлагын бааз, тоног төхөөрөмж, сурах бичгийн хангамж, оюутанд үйлчлэх үйлчилгээг сайжруулах
- Багшийн нийгмийн үнэлэмжийг дээшлүүлэн, хүйсийн зохистой харьцааг тогтоох

- Шинэ багш хүлээн авч байгаа ЕБС бүр тэднийг мэргэжлийн ажилд дасахад нь дэмжлэг үзүүлж, тогтвор суурьшилтай ажиллах боломж нөхцөлийг бүрдүүлэх
- Багш мэргэжлийн практик үйл ажиллагаагаа сайжруулах эргэцүүлэл, áàãøëàõ явцдаа суралцах арга технологийг нэвтрүүлэх ажëûã үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэх
- Багш, мэргэжлийн ажил үүргээ хэвийн явуулахад нь зориулж сургуулийн төсвөөс хичээл сургалтын зардал олгох норматив тогтоож, мөрдүүлэх
- Багшийн ажлыг үнэлэх арга барилыг îíîâчòîé боловсронгуй болгох, бичиг цаасанд тулгуурласан хийсвэр үнэлгээг халах

Ашигласан материал

- Багшлах эрх олгох хасах тухай журам БСШУСайдын 2OO8.11.13-ны 74-р тушаал
- Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх журам БСШУС-ын 2008.11.13-ний 72-р тушаал
- Боловсролын салбарын санхүүжүүлэлт: Үр ашиг, тэгш байдал, Дэлхийн Банк. 2006
- Монгол Улсын Боловсролыг 2006-2015 онд хөгжүүлэх Мастер төлөвлөгөө
- Монгол улс Боловсролын салбарын санхүүжилт үр ашиг, тэгш байдал
- МУБИС-ийн ФТС-ийн ФБШ-ийн багш бэлтгэх сургалтын төлөвлөгөө
- МУБИС-д багш шалгаруулж авах журам
- Монголын үндэсний статистик БСШУЯ-ны тайлан мэдээ УБ., 2011-2012
- Стайнер-Хамси, Штольпе нар, Боловсролын импорт. 2006

- “Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн багшийн ажлын ачаалал, үнэлгээ”,   Боловсролын хүрээлэн. 2006
- Ерөнхий боловсролын сургуулийн багшийн ажлын байрны үлгэрчилсэн тодорхойлолт
- ЕБС, цэцэрлэгийн багшийн ёсзүйн дүрэм БСШУСайдын 2OO7 оны 41-р тушаал
- ЕБС-ийн багшийн ажлыг төлөвлөх үнэлж дүгнэхэд баримтлах чиглэл БСШУС-ын 2009.O7.25-ний 561-р тушаал
- ЕБС цэцэрлэгийн багшид мэргэжлийн зэрэг олгох журам БСШУ-ны сайдын 2OO8.11.13-ны өдрийн 73-р тушаал
- ЕБС-ийн багшийн цалингийн бүтцийн тухай танилцуулга БСШУЯ-ны Санхүү, эдийн засгийн газар, 2007

АНХААРАЛ ТАВЬСАНД БАЯРЛАЛАА